

Els van Noorduyn is oud-topsporter en coacht organisaties die het ánders, en vooral béter, willen doen. Daarnaast doet ze onderzoek naar de wijze waarop individuele fysieke, mentale en cognitieve kennis via beweging met elkaar in verbinding worden gebracht. In dit artikel licht ze haar onalledaagse visie toe op de samenhang tussen spelen en succes.

Spelend naar de finish

Door Els van Noorduyn

Jonge mensen boeien mij mateloos. Hun dagelijks leven, hun omgeving, hoe ze hun vrije tijd doorbrengen. En hoe ze, samen met mensen die meer jaren op de teller hebben staan dan zij, een gezamenlijke betekenis weten te geven aan hun handelen. Als oud-topsporter begeleid ik in mijn vrije tijd jonge sporters, die de ambitie hebben om op Nederlandse niveaus medailles te behalen (wat ze ook lukt). Die omgeving biedt mij de ideale proeftuin waarin ik belangrijke ontdekkingen voor mijn onderzoek kan doen. Mijn onderzoek richt zich op de vraag hoe je 'oude' kennis, die van nature huist in ieder lichaam, kunt verbinden aan 'nieuwe' kennis, opgedaan in deze tijd. In de spel- en trainingssituaties die ik met deze jonge sporters creëer, krijg ik meer zicht op de elementen die het antwoord op die vraag vormen. Want het 'spel spelen' is een bijzondere manier om de verbinding tussen oude en nieuwe kennis in handelen tot stand te brengen en daarmee nieuw handelen te creëren. Ik gebruik wat ik ontdek in mijn werk bij organisaties die willen veranderen en groeien. Maar er is nog veel te ontdekken...en dat is wat mij zo enorm boeit en bezighoudt.

Risico en rendement

In dit artikel wil ik mijn visie toelichten op de relatie tussen spelen en succesvol handelen. Over de risico's die je in het spel neemt, maar misschien nog wel meer over wat het je oplevert. Ik loop daarbij het risico dat ik u onderweg kwijtraak, want mijn ideeën zijn niet alledaags en ongetwijfeld hier en daar complex. Ze zijn bovendien nog 'in wording', wat betekent dat u er niet aan ontkomt mee te reizen op mijn ontdekkingsreis vól vragen. Ook op mijn schrijfstijl valt van alles aan te merken, want ik schrijf zoals ik denk – en dat vraagt nogal wat van u, als lezer. Dat risico neem ik echter graag, want wie niet speelt kan ook nooit winnen. En dat is immers waar dit artikel over gaat. Anders, onconventioneel durven zijn, vraagt creatieve daadkracht, verbeelding en doorzettingsvermogen. En wat je ervoor terug krijgt is aandacht, energie en plezier. Eigen omgevingen en andere contexten (her)ontdekken en maken, dat vraagt om lef. En dat is precies datgene wat vanuit onze geschiedenis al in ons lijf besloten zit.

Ondeugend ondernemerschap

Hollanders zijn altijd ondeugende mensen geweest, zo blijkt uit de geschiedenis. Kogels verkopen aan de aanvaller, als laatste stoppen met de slavenhandel. De wereld in trekken om van alles in te kopen en in Holland weer te verkopen. Hele handelsnaties hebben wij opgezet, varende over de zeven wereldzeeën. Vloten en havens bouwden we, en al wat verder denkbaar en nodig was om handel te kunnen drijven. Hoe komt het dat wij – vandaag - deze talenten, gaven en kwaliteiten nog maar zo mondjesmaat inzetten? Laten wij ons afleiden door regels? Terwijl juist wij zo goed zijn in het omzeilen en het bedenken van andere regels. Wij zijn toch altijd de stoutste jongetjes van het continent Europa geweest? Als ik daaraan denk, ga ik helemaal tintelen. Niet omdat je het bovenstaande als goed of slecht zou kunnen zien, maar meer omdat het bij me oproept wat Camus in zijn laatste college zei: “Creëer gevaarlijk”. Durf grenzen op te zoeken en te overschrijden en maak voor jezelf en anderen zichtbaar dat je onderscheidend durft te zijn. Het leven als één grote ontdekkingsreis. En daar zijn wij Hollanders toch zo goed in?!

De essentie van spelen

Spelen: kunnen en durven we dat nog? Daadkracht: bezitten we die nog? Of schrikken we als we op onze vingers worden getikt? Ervaren we ‘teruggefloten worden’ als een aanval op onze identiteit? Spel is toch iets oorspronkelijks?

Het ‘spel spelen’ betekent verkennen en onderzoeken. En de kunst verstaan om je eigen regels maken. Spelen is het vurige verlangen om te winnen. Spelen kun je zelfstandig, het biedt je volledige vrijheid van handelen. Spel is een totalitair gebeuren, een belangrijk onderdeel van het leven zelf. Onmisbaar voor het individu en onmisbaar voor de gemeenschap vanwege de zin, de betekenisgeving, de uitdrukkingswaarde en de geestelijke en sociale verbinding die het scheidt. Spel houdt zich niet bezig met goed of slecht, waar of niet waar. Spel is oordeelloos. Spel leidt tot ontdekkingen (en nieuwe dingen). Juist omdat alles tegenwoordig zo complex is geworden - kijk naar de organisaties waarin we werken - is het belangrijk om anders te leren kijken en handelen. En daar heb je spel voor nodig. Soms ontstaat spel vanzelf en dat levert meteen een hoog energieniveau op. In spel worden dingen weer teruggebracht tot simpele proporties - complexiteit versus eenvoud. Het ‘spel spelen’ met elkaar heeft te maken met het in staat zijn om verbindingen – bestaande en nieuwe - aan te brengen. Natúúrlijk willen we nog spelen, want wie wil er nu niet uit de conventionele wereld stappen en op ontdekkingsreis gaan? Ook dat zit immers van oorsprong in onze Hollandse genen opgesloten.

De tegenhanger: kennis

Hoe zit het dan met de kennis, die we opdoen dankzij de vele hoogwaardige opleidingen die het leven ons vandaag biedt? Kennis die wordt beschouwd als een gouden goed. En moet je – als je kennis als handel wilt zien - daarover ook weer kennis hebben? Hoe kunnen wij handel maken van kennis, op een ondeugende manier? Moeten wij daarvoor misschien meer naar jongeren kijken en wat zij ons te bieden en te leren hebben? Zeker is dat zij het spel goed en snel kunnen spelen. De rijkheid van hun initiatieven, hun enthousiasme, hun drive om de wereld te laten zien wat ze in hun mars hebben - dat alles ligt op een bijzonder hoog energieniveau. Ze hebben geen mening over goed, slecht of fout, waar of niet waar. En ze laten zich niet te veel beïnvloeden door alle verbodsborden – “Laat die maar staan, dat maakt het spel spannender!”.

De vraag is hoe wij onze beginnersgeest weer kunnen terugvinden. Het antwoord luidt waarschijnlijk: door het spel weer te spelen. Kunnen wij dat nog of gaan wij nu weer trainingen volgen om te leren spelen?

Uit de praktijk:

‘Spelend’ in een organisatie, hoorde ik een manager van KPN zeggen: “Deze offerte ga ik binnenhalen!” Het vurig verlangen om te winnen werd concreet door de posters en teksten op de muren om elkaar te triggeren en alert te houden. Het steeds weer bij elkaar komen om de successen en de mislukkingen aan elkaar te vertellen. Er was humor, ritme, efficiëntie, contrast, variatie, creativiteit, binding en ontknoping – en dat alles in het proces van alledag. Ieder ogenblik even boeiend!

Dienend leiderschap

Als ik naar mijn kernsportgroep kijk, zien zij zichzelf allemaal als leider. Toch zie je binnen het spel niemand opstaan en zeggen: “Ik ben de baas en jullie doen het zoals ik wil”. Er zijn geen afgesproken taken en er is geen scheidsrechter. Wel is er een optimum aan regels. Eigenlijk maar één - mijn persoonlijke waarderegels -: er is gelijkwaardigheid naar iedereen toe. Er is veel verschil in leeftijd, niveau, in denk- en leerstijlen en in vaardigheden. Wat ik dan zie ontstaan, is dienend leiderschap. Je laat als dienend leider dingen ontstaan en anticipeert erop. Je stimuleert de groei van het initiatief. Je staat het ontluiken van de beginnersgeest toe, en alles wat daarbij hoort. Zoals het geven van échte, actieve complimenten – en dat is heel hard werken en een hele kunst. Daarvoor moet je goed kunnen waarnemen en alles willen zien (en geen oordeel geven dus). Hiermee maak je veel voor de ander inzichtelijk, dat hij of zij op de goede weg is, dat je het wilt zien en dat je niet je eigen mening voorop stelt.

Plezier, schoonheid én resultaat

Als mijn sporters zichzelf allemaal als leider ervaren, hoe zijn ze dan diendend in het spel met elkaar? Als je kijkt naar hun persoonlijke prestaties, gedragen

ze zich allemaal als individuen en stellen ze hun eigen ontwikkeling voorop. Juist in het spelen met elkaar, ontwikkelen zij andere aspecten van hun eigen persoonlijkheid en identiteit. Er is méér dan alleen de aandacht voor het fysieke deel. Mijn kerngroepsporters zien over het algemeen het grote geheel en denken niet in fragmenten en systemen. Het dienend zijn uit zich dan in het niet zelf de bal in het doel gooien, maar zien dat een ander een betere positie heeft. Of het (in)zien dat de ander nog wat kan leren op een bepaald terrein, en dus kiezen voor een stijl of handeling die dat bevordert. De vloeiendheid waarmee zij schakelen op hun niveau van dienend naar leider zijn, is verrassend hoog. Zij leren daarmee ook veel over zichzelf en zien niet alleen de ander groeien, maar ook het team (hoezo teambuilding?). In mijn trainingen is dit een continu proces. Ik stimuleer, zet hen aan het denken door 'vreemde' ideeën te roepen en roep daarmee hun anders-denken en hun creativiteit op. Ik neem ook het risico dat dingen gigantisch de mist in gaan. Maar plezier en pret zijn er altijd. En een onmiskenbaar soort lichtheid in de groep. Nooit is er een oordeel over iets - wél een intens genieten en schoonheid.

Uit de praktijk:

Een jonge sportster Esther (15 jaar) mailde me vanaf de Koninkrijks spelen: "Els, ik heb mijn trainingen moeten omgooien, omdat ik plotsling in de estafettegroep zit". Geen vasthouden aan wat er was afgesproken. Geen gezeur maar onmiddellijk handelen, met veel plezier en alertheid. Zelf weten wat er wél en niet kan (tot in detail) binnen het samen gemaakte trainingsschema. En dan toch een goed gevoel aan jezelf overhouden. Dat is wat ik stimuleer en beloon op een actieve manier tijdens onze trainingen: de vrijheid kiezen om zelfstandig te handelen op haar eigen manier – een voorwaarde om nieuwe dingen (vaak grensoverschrijdend) neer te kunnen zetten. Esther heeft drie gouden medailles behaald op de spelen.

Over de finish heen kijken

Hoe kunnen wij al het bovenstaande meenemen naar onze huidige cultuur? Hoe kunnen wij ophouden met in kritiek blijven hangen en denken te prevaleren boven doen? Hoe kunnen wij zulke organisaties bouwen dat we (weer) mogen spelen? Organisaties, die winnaars kunnen creëren zonder dat iedereen klaar staat met zijn oordeel? Mensen hebben van nature een immense behoefte om uitdrukking te geven aan hun gaven en kwaliteiten. Zijn wij in staat om organisaties te creëren die een afspiegeling vormen van de gaven en het potentieel dat mensen in zich hebben? En vanuit die beginnersgeest weer de wijde wereld intrekken? Ik denk dat wij dat heel goed kunnen alleen zijn wij vergeten dat wij het kunnen.

Noten van de schrijfster

Creativiteit

Creativiteit betekent voor mij dat mensen zichzelf als scheppers en uitvinders zien en daarmee het genot van onderzoek ervaren - creativiteit wordt gebruikt als gereedschap, en motivatie en belangstelling zijn er dan in overdaad.

Spel

In spel is er spanning. Iets moet lukken (haalbaar en succesvol zijn) en daarvoor is een zekere inspanning nodig. In de spanning die spel met zich meebrengt, zie je volharding, vindingrijkheid, moed, uithoudingsvermogen en tegelijkertijd een grote geestelijke kracht. Spel verbindt en maakt licht. Men ziet de hele wereld (breed) en tegelijkertijd zijn eigen, directe omgeving (smal).

Dienaar-leider

Een dienaar-leider is bovenal dienaar. Het verlangen om primair te dienen. Hij/zij doet er alles aan om mensen zelf hun eigen prestaties te laten neerzetten.

Leider-dienaar is bovenal leider. Hij/zij is helder in taal. Hij/zij neemt initiatieven, levert ideeën en structuur. Ondanks dat hij weet dat zijn pad onzeker is, zal hij zeggen: "Volg mij". Zou de volgeling niet eens beter voor de dienaar kunnen kiezen in plaats van voor een leider? Zou dat niet meer ontwikkelperspectief geven?

Volledige tekst overgenomen uit: ' De dienaar als leider', auteur Robert K. Greenleaf

Beginnersgeest

Dat is die periode in ons leven waarin wij de drive hebben om rechtop te leren staan en, al bewegend, de wereld om ons heen te gaan verkennen en onderzoeken - met gebruikmaking van al onze zintuigen! Woorden als initiatiefrijk, ondernemend, blijheid, volhardend, creativiteit en ontdeugend horen in deze fase thuis. Ook je hoofd stoten en op je vingers getikt worden vormen er een onderdeel van, omdat je daarmee je emoties leert kennen en richten.

Literatuurlijst

De honderd talen kinderen, ondr redactie van Carolyn Edwards, Lella Gandini, George Forman

Pluk van de Petteflet, Annie M. G. Schmidt

De dievenbende van Siccio, Cornelia Funke

Homo ludens, Johan Huizinga

De dienaar als leider, Robert K. Greenleaf

Leiderschap en de nieuwe fysica, Margaret J. Wheatley
en.